

Секція: Економіка	
УДК 338.2:656.7	
Дата першого надходження статті до видання	2026-04-08
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-04-15
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-30

Ключові детермінанти стратегічного управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки

Ареф'єва Олена Володимирівна

д.е.н., професор, професор кафедри фінансових технологій та бізнесу
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ, Україна
e-mail: lena-2009-19@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-5157-9970>

Сафонік Наталія Петрівна

к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій та бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ, Україна
e-mail: nataliia.s.2023@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9822-3696>

Анотація. Сучасний розвиток авіаційної галузі відбувається під впливом геополітичних, економічних та безпекових викликів, що суттєво трансформують умови її функціонування. Високий рівень невизначеності, обмеження операційної діяльності та зміни у зовнішньому середовищі ускладнюють стабільний розвиток галузі та потребують адаптації підходів до управління.

У статті визначено ключові детермінанти стратегічного управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки. Досліджено вплив геополітичних, безпекових та економічних викликів на функціонування авіаційної галузі. Особливу увагу приділено оцінці прямих збитків інфраструктурі (за оцінками RDNA5), динаміці капітальних інвестицій та трансформації операційних ризиків.

З огляду на складність трансформаційних процесів, що відбуваються в авіаційній галузі України, виникає необхідність системного узагальнення факторів, які визначають напрями та ефективність її подальшого розвитку. З метою узагальнення впливу безпекових, інституційних, економічних, технологічних та інших чинників та їх комплексного врахування у процесі управління, структуровано ключові детермінанти стратегічного розвитку суб'єктів авіаційної галузі України. Обґрунтовано, що формування стратегічних орієнтирів розвитку авіаційної галузі України в сучасних умовах потребує врахування комплексу взаємопов'язаних чинників, що визначають її стійкість та здатність до відновлення. Вирішальне значення мають безпекові аспекти, пов'язані з воєнними ризиками, а також економічні обмеження та вплив глобальних тенденцій розвитку авіації.

Визначено, що поточні умови роботи галузі вимагають переходу до адаптивних і гнучких моделей управління, здатних оперативно реагувати на високий рівень ризиків і невизначеностей. Разом з тим, ефективне поєднання цих детермінант створює передумови для відновлення повітряного руху, модернізації інфраструктури, впровадження інновацій та інтеграції України в європейський та світовий авіаційний простір, що в цілому забезпечує основу для довгострокового та сталого розвитку галузі.

Результати дослідження дозволяють сформуванню теоретичне підґрунтя для обґрунтування стратегічних рішень, спрямованих на відновлення, модернізацію та забезпечення сталого розвитку авіаційної галузі України в умовах післявоєнного відновлення.

Ключові слова: стратегічне управління, авіакомпанія, авіаційна галузь, капітальні інвестиції, сталий розвиток, цифровізація, кризове управління, кризові умови, трансформація.

Key determinants of strategic management of the development of entities in the aviation industry of Ukraine in the conditions of post-war transformation of the economy

Arefieva Olena Volodymyrivna

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Financial Technologies and Business,
State University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv, Ukraine
e-mail: ivanov@lubp.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5157-9970>

Safonik Nataliia Petrivna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Business,
State University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv, Ukraine
e-mail: ivanov@lubp.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9822-3696>

Abstract. The modern development of the aviation industry takes place amid geopolitical, economic, and security challenges that significantly transform its operating conditions. High levels of uncertainty, constraints on operational activities, and changes in the external environment make the industry's sustainable development difficult and require adaptation of management approaches.

The article identifies the key determinants of strategic management of the development of Ukrainian aviation industry entities in the context of post-war economic transformation. The impact of geopolitical, security, and economic challenges on the aviation industry was examined. Special attention is paid to assessing direct infrastructure losses (according to RDNA5 estimates), the dynamics of capital investments, and the transformation of operational risks.

Given the complexity of the transformational processes underway in Ukraine's aviation industry, there is a need for a systematic generalization of the factors that determine the directions and effectiveness of its further development. To generalize the impact of security, institutional, economic, technological, and other factors, and to comprehensively account for them in the management process, the key determinants of the strategic development of entities in Ukraine's aviation industry have been structured. It is substantiated that the development of strategic guidelines for Ukraine's aviation industry in modern conditions requires taking into account a complex of interrelated factors that determine its stability and recovery potential. Security risks related to war, as well as economic constraints and the impact of global aviation development trends, are crucial.

It was determined that the current working conditions in the industry require a transition to adaptive, flexible management models capable of promptly responding to a high level of risk

and uncertainty. At the same time, the effective combination of these determinants creates prerequisites for the restoration of air traffic, modernization of infrastructure, implementation of innovations, and integration of Ukraine into the European and global aviation space, which in general provides a basis for the long-term and sustainable development of the industry.

The results of the study provide a theoretical basis for substantiating strategic decisions aimed at restoring, modernizing, and ensuring the sustainable development of Ukraine's aviation industry in the conditions of post-war recovery.

Keywords: strategic management, airline, aviation industry, capital investment, sustainable development, digitalization, crisis management, crisis conditions, transformation.

Вступ

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна спричинила глибокі структурні трансформації економіки України, що особливо гостро позначилися на функціонуванні авіаційної галузі. Руйнування аеропортової інфраструктури, обмеження повітряного простору та кадрові втрати зумовили суттєве падіння ефективності діяльності суб'єктів авіаційного ринку. Водночас у післявоєнний період очікується поступове відновлення галузі, що потребує формування нових підходів до стратегічного управління її розвитком. Сучасні виклики вимагають переосмислення традиційних моделей функціонування авіаційних підприємств з урахуванням факторів невизначеності, високих ризиків та необхідності інтеграції у європейський і глобальний авіаційний простір. Особливого значення набуває забезпечення стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності суб'єктів галузі, що неможливо без визначення ключових детермінант стратегічного управління їх розвитком. Виходячи із вище означеного, актуальність дослідження зумовлена необхідністю ідентифікації та обґрунтування ключових детермінант стратегічного управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі в умовах післявоєнної трансформації економіки, що дозволить сформувати ефективні механізми відновлення, модернізації та довгострокового зростання галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку авіаційної галузі знаходять своє відображення у працях багатьох науковців. Зокрема, праця О. Ареф'євої та Т. Сімкової [1] присвячена обґрунтуванню теоретико-методологічних засад і розробці комплексних механізмів кризового та стратегічного управління авіаційною галуззю України у післявоєнний період із акцентом на формуванні довгострокової стратегії розвитку, цифровізації та відновленні інфраструктури. Стаття І. Мірошніченко [7] присвячена дослідженню особливостей інвестування в авіаційну галузь України в умовах повоєнного відновлення, оцінці динаміки та волатильності капітальних інвестицій, визначенню ключових проблем і напрямів їх вирішення, а також обґрунтуванню прогнозних сценаріїв і стратегічної ролі інвестицій у забезпеченні сталого розвитку та конкурентоспроможності галузі. Праця О. Вовк, Н. Сафонік, Ю. Фрідріх [3] присвячена дослідженню особливостей превентивного управління на авіаційних підприємствах як інструменту попередження кризових явищ і мінімізації економічних втрат, із обґрунтуванням відповідних управлінських заходів та аналізом їх практичного застосування. У статті Д. Бугайко, Ю. Харазішвілі [2] викладено теоретичні засади стратегічного управління безпекою авіаційної галузі як ключового чинника забезпечення сталого розвитку національної економіки в умовах сучасних глобальних викликів. Роль авіаційного транспорту у забезпеченні сталого розвитку економіки України, з акцентом на проблемах функціонування галузі та обґрунтуванні пріоритетних напрямів її розвитку в післявоєнний період, розкрито у працях О. Кириленко, В. Новак, К. Разумової, М. Лук'яненка [5] та Ю. Харазішвілі, Д. Бугайка, В. Ляшенка [12].

Виділення невирішеної частини проблеми. Проте, сучасні виклики, пов'язані з безпековими ризиками, трансформацією ринків перевезень, технологічними

зрушеннями та необхідністю інтеграції до європейського авіаційного простору, потребують постійного уточнення факторів, які визначають ефективність управлінських рішень. Водночас нестабільність зовнішнього середовища та обмеженість ресурсів зумовлюють необхідність поглибленого аналізу взаємодії цих детермінант та їх впливу на процеси відновлення і модернізації галузі. Відповідно, подальші наукові дослідження у цьому напрямі сприятимуть формуванню адаптивних стратегій розвитку, орієнтованих на підвищення стійкості та конкурентоспроможності авіаційної галузі України.

Метою статті є ідентифікація та систематизація ключових детермінант стратегічного управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки, а також обґрунтування їх впливу на формування ефективних управлінських рішень, спрямованих на відновлення, адаптацію та забезпечення довгострокового розвитку галузі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні та систематизації підходів до визначення ключових чинників, що впливають на стратегічний розвиток авіаційної галузі України в умовах післявоєнних трансформацій. У роботі запропоновано цілісне бачення сукупності взаємопов'язаних детермінант, які формують основу для прийняття управлінських рішень у галузі. Розвинуто підходи до розуміння ролі безпекових, економічних, інституційних та технологічних факторів у процесах відновлення та адаптації авіаційної діяльності до сучасних умов.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання отриманих узагальнень як аналітичної основи для подальших наукових досліджень у сфері розвитку авіаційної галузі. Крім того, результати дослідження створюють підґрунтя для подальшого аналізу, уточнення напрямів розвитку та адаптації управлінських рішень до змінного зовнішнього середовища.

Методологія

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема методи аналізу і синтезу – для узагальнення теоретичних підходів і визначення ключових чинників розвитку галузі; системний підхід – для розгляду сукупності взаємопов'язаних детермінант; порівняльний та логічний аналіз – для оцінки сучасного стану авіаційної галузі та виявлення основних тенденцій її трансформації; а також узагальнення та інтерпретації – для формування висновків і обґрунтування напрямів подальшого розвитку.

Джерела даних. У дослідженні використано офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні дані із експрес-оцінки збитків і потреб (RDNA5), що була підготовлена в межах спільної роботи міжнародних фінансових інституцій, органів державної влади України та провідних міжнародних організацій за участі партнерів, що забезпечили аналітичну та експертну підтримку, а також наукові публікації, аналітичні огляди та відкриті інформаційні ресурси, що стосуються розвитку авіаційної галузі України.

Інструменти аналізу. Обробка статистичних даних здійснювалася з використанням програмних засобів пакету Microsoft Office. Візуалізацію результатів реалізовано у вигляді діаграм та рисунків, що забезпечило наочне відображення основних тенденцій та взаємозв'язків між досліджуваними показниками.

Обмеження дослідження. Результати дослідження обмежені доступністю та повнотою відкритих даних в умовах воєнного стану, зокрема обмеженим доступом до актуальної статистичної інформації щодо функціонування авіаційної галузі з міркувань безпеки. Додатковими обмеженнями є відсутність повних даних щодо стану авіаційної інфраструктури, діяльності авіакомпаній та обсягів перевезень у період закриття

повітряного простору, а також потенційні затримки в оновленні офіційних статистичних показників.

Результати

Сучасна авіаційна галузь функціонує в кризових умовах, зумовлених геополітичними, економічними та безпековими викликами, що суттєво ускладнює її функціонування та вимагає адаптації підходів до управління і розвитку [13, с. 294]. Особливої актуальності ці виклики набувають в Україні в умовах повномасштабної війни.

Повномасштабне вторгнення спричинило безпрецедентні масштаби руйнувань економіки України, що суттєво ускладнює процеси її відновлення та розвитку. За оцінками RDNA5, станом на кінець 2025 року загальний обсяг прямих збитків інфраструктурі та будівлям сягнув 195,1 млрд дол. США (рис. 1), що демонструє стійку тенденцію до зростання. Найбільших втрат зазнали житловий сектор, транспортна інфраструктура, енергетика та промисловість, що формують базові умови функціонування національної економіки. Руйнування критичної інфраструктури, порушення логістичних зв'язків та зниження економічної активності безпосередньо вплинули на діяльність стратегічно важливих галузей, зокрема авіаційної.

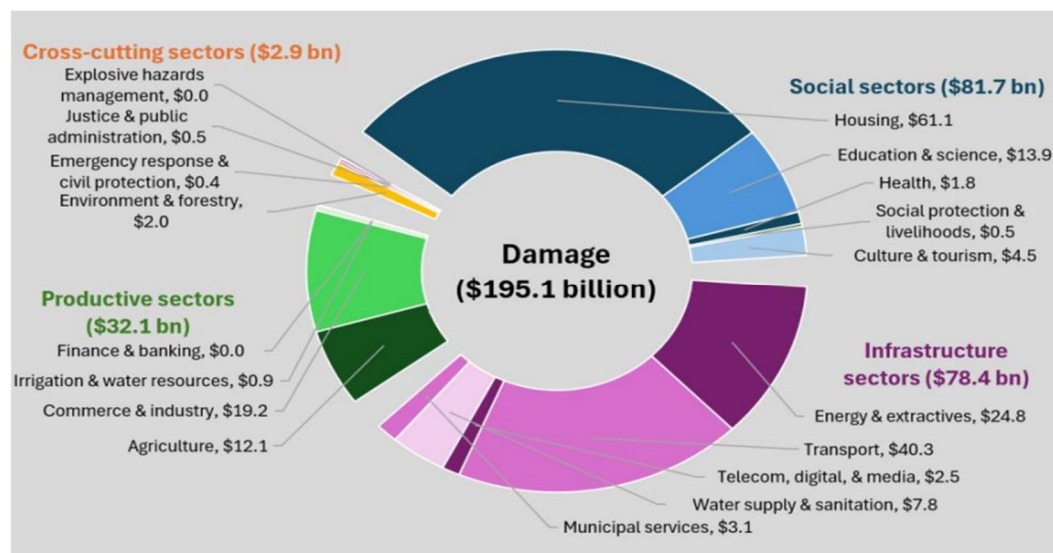

Рис. 1. Загальна шкода, завдана внаслідок вторгнення (млрд дол. США)

* *значення наведено за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2025 року.*
Джерело: [14].

Починаючи з 2022 року, функціонування авіаційного транспорту фактично призупинене через закриття повітряного простору, що обмежило операційну діяльність авіаперевізників та інфраструктурних підприємств. Водночас авіаційна інфраструктура, зокрема аеродроми різного призначення, зазнала масштабних руйнувань унаслідок системних обстрілів, що суттєво ускладнює процеси відновлення галузі [4, с. 682]. За таких умов діяльність українських авіакомпаній зазнала суттєвих трансформацій. Частину повітряних суден втратили такі перевізники, як SkyUp, МАУ, Azur Air Ukraine та Bees Airline, а окремі літаки залишилися заблокованими в українських аеропортах, зокрема у Windrose та МАУ. Водночас, попри складні умови, частина українських авіакомпаній, таких як SkyUp, Windrose та Skyline Express, змогли частково переорієнтувати свою діяльність на іноземні ринки, здійснюючи рейси з європейських аеропортів [8, с. 23], що свідчить про збереження їх операційного потенціалу та

здатність до адаптації в умовах кризи. Стратегічну чутливість галузі підкреслює і обмеження доступу до статистичних даних щодо функціонування авіаційного транспорту з міркувань безпеки (рис. 2).

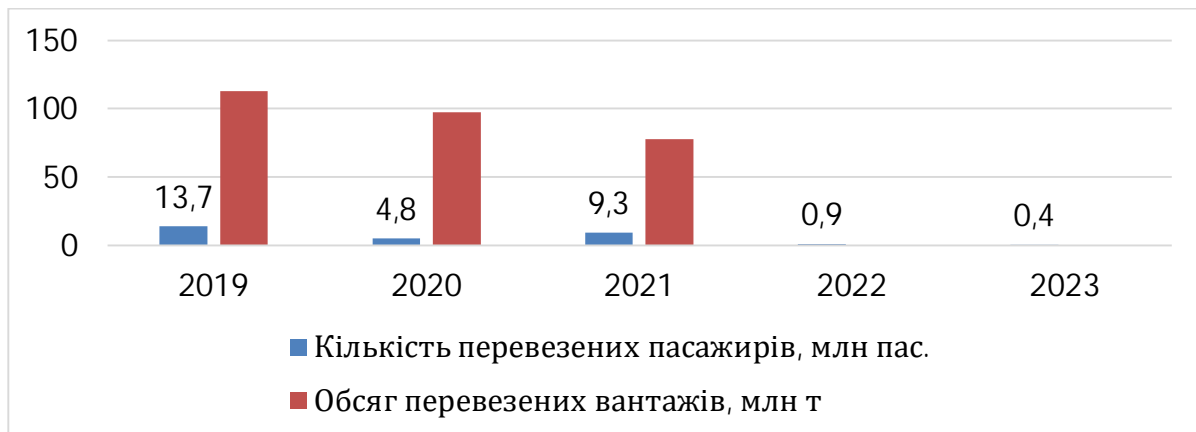

Рис. 2. Динаміка кількості та обсягу перевезених пасажирів авіаційним транспортом в Україні за 2019-2024 рр.

**Дані щодо авіаційного виду транспорту починаючи із 2022 рік стосуються більшою мірою міжнародного сполучення, щодо внутрішнього – дані за січень 2022 року.*

Джерело: складено авторами за даними [9].

Виходячи із вище означеного, погоджуємось із О. Ареф'євою та Т. Сімковою, що важливу роль у формуванні умов функціонування авіаційної галузі відіграють безпекові та операційні ризики, які суттєво підвищилися у кризових умовах війни. Серед них – загрози фізичного пошкодження інфраструктури внаслідок обстрілів і диверсій, кіберризиків для систем управління польотами та навігаційного обладнання, а також технічні обмеження, пов'язані зі станом аеродромів, енергозабезпеченням і зношеністю обладнання. Додатково на діяльність галузі впливають логістичні труднощі, зокрема порушення транспортних коридорів і ускладнення постачання палива та комплектуючих [1]. Сукупність цих факторів формує підвищений рівень невизначеності та потребує врахування у процесах стратегічного та кризового управління.

Окрім безпекових та операційних ризиків, важливим індикатором стану та перспектив розвитку галузі виступають економічні фактори, зокрема рівень інвестиційної активності. Саме фінансові можливості визначають здатність суб'єктів авіаційної галузі відновлювати інфраструктуру, впроваджувати нові технології та адаптуватися до сучасних викликів.

Динаміка капітальних інвестицій у авіаційний транспорт відображає одну з ключових фінансово-економічних детермінант стратегічного розвитку галузі (рис. 3). Різке скорочення вкладень у 2022 році та їх часткове відновлення у 2023 році свідчать про високу чутливість авіаційної сфери до безпекових та макроекономічних факторів. Водночас поступове зростання інвестиційної активності формує передумови для відновлення інфраструктури, технологічної модернізації та адаптації суб'єктів галузі до нових кризових умов функціонування.

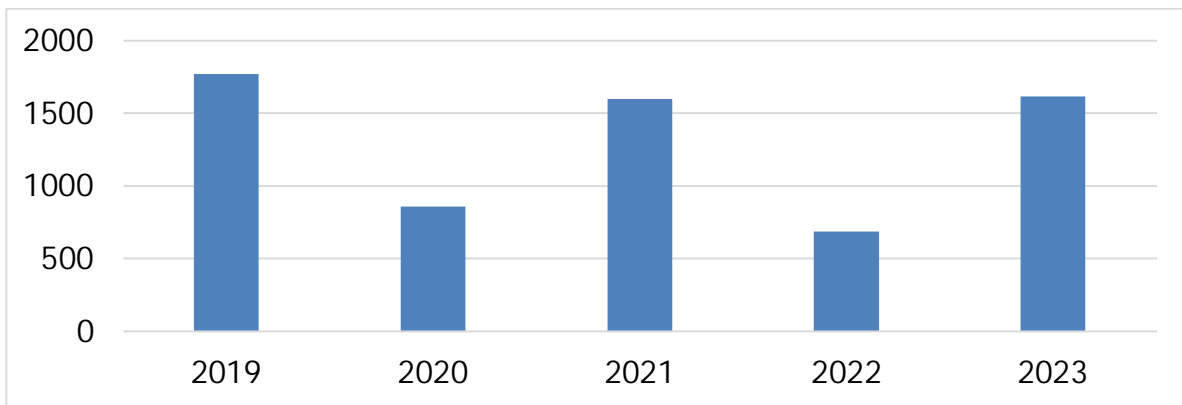

Рис. 3. Капітальні інвестиції в авіаційний транспорт України за 2019–2023 рр., млн грн

Джерело: складено авторами за даними [11].

З огляду на складність трансформаційних процесів, що відбуваються в авіаційній галузі України, виникає необхідність системного узагальнення факторів, які визначають напрями та ефективність її подальшого розвитку. Взаємодія безпекових, інституційних, економічних, технологічних та інших чинників формує комплексну основу для прийняття стратегічних управлінських рішень. З метою структуризації таких впливів та їх комплексного врахування у процесі управління пропонується узагальнена схема, що відображає ключові детермінанти стратегічного розвитку суб'єктів авіаційної галузі України (рис. 4).

Рис. 4. Ключові детермінанти стратегічного розвитку суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки

Джерело: складено авторами за даними [3; 5; 7; 8; 12; 13].

Формування стратегічних орієнтирів розвитку авіаційної галузі України в сучасних кризових умовах потребує врахування комплексу взаємопов'язаних чинників, що визначають її стійкість та здатність до відновлення. Вирішальне значення мають безпекові аспекти, пов'язані з воєнними ризиками, а також економічні обмеження та вплив глобальних тенденцій розвитку авіації.

У цьому контексті погоджуємось із І. Мірошниченко, що особливої уваги потребує забезпечення належного рівня авіаційної безпеки, інтеграція до міжнародного авіаційного простору та відновлення ефективного функціонування галузі. Водночас важливими напрямками залишаються підтримка національних перевізників, впровадження інноваційних і цифрових рішень, а також розвиток кадрового потенціалу відповідно до сучасних технологічних вимог [7, с. 126]. Також важливою є орієнтація на принципи сталого розвитку, зокрема підвищення енергоефективності та впровадження екологічно безпечних технологій, формує основу для довгострокової модернізації галузі та її інтеграції до європейського економічного простору [2].

Особливої значущості в умовах воєнного періоду та подальшої післявоєнної трансформації набуває цифровізація авіаційної галузі. Цифрова трансформація авіаційної діяльності проявляється у впровадженні сучасних систем управління повітряним рухом (зокрема ADS-B та CPDLC), що забезпечують підвищення точності контролю та координації польотів, а також у посиленні кібербезпеки як важливої складової захисту критичної інфраструктури. Водночас активного розвитку набуває використання безпілотних літальних апаратів для виконання широкого спектра функцій – від логістичних і рятувальних операцій до моніторингових завдань, із подальшою їх інтеграцією у загальну систему управління повітряним простором. Важливим напрямом також є застосування технологій штучного інтелекту та машинного навчання, що дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити прогнозування розвитку галузі [6, с. 226].

В цілому, тривала відсутність авіасполучення в Україні засвідчила критичну роль авіаційної галузі у забезпеченні міжнародних зв'язків та економічної активності. Водночас навіть в таких кризових умовах зберігається орієнтація на її відновлення, що супроводжується пошуком нових підходів до організації функціонування галузі. З огляду на це, погоджуємось із Т. Олешко, О. Лещинським, А. Шимком, що досягнення цього потребує комплексного, поетапного та системного підходу. Першочергового значення набуває забезпечення безпеки польотів, що передбачає посилення протиповітряного захисту, а також впровадження ефективних механізмів страхування ризиків, без яких відновлення авіасполучення є неможливим. Не менш важливим є інституційний аспект, зокрема координація дій державних органів, міжнародних регуляторів і фінансових інституцій у прийнятті рішень щодо відкриття повітряного простору. Наступним етапом виступає забезпечення технічної готовності авіаційної інфраструктури, що включає оцінку стану аеропортів, модернізацію обладнання та збереження кадрового потенціалу галузі. Завершальним етапом є безпосереднє відновлення авіасполучення, що передбачає повернення національних та залучення міжнародних авіаперевізників, орієнтованих на перспективи розвитку українського ринку [8, с. 25-26]. Така поетапність відображає комплексний характер впливу безпекових, інституційних, інфраструктурних і ринкових чинників на стратегічне управління розвитком авіаційної галузі.

В даному контексті важливою передумовою відновлення авіаційної галузі є формування ефективних механізмів міжвідомчої координації. З цією метою в Україні створено Робочу групу щодо підготовки до відновлення функціонування аеропортів України [10], діяльність якої буде забезпечувати узгодження дій між державними

органами, авіаційними підприємствами та іншими стейкхолдерами. Її діяльність буде спрямована на розроблення поетапних рішень щодо безпечного відновлення польотів, зокрема у частині захисту авіаційної інфраструктури та організації функціонування галузі після відкриття повітряного простору.

Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що стратегічне управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки формується під впливом комплексної системи взаємопов'язаних детермінант, серед яких визначальними є безпекові, інституційні, інфраструктурні, економічні та технологічні чинники. Сучасні умови функціонування галузі потребують переходу до адаптивних і гнучких моделей управління, здатних оперативно реагувати на високий рівень ризиків і невизначеності. Водночас ефективне поєднання цих детермінант створює передумови для відновлення авіаційного сполучення, модернізації інфраструктури, впровадження інновацій та інтеграції України до європейського і світового авіаційного простору, що в цілому забезпечує основу для довгострокового та сталого розвитку галузі.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Отримані результати свідчать, що розвиток авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації визначається комплексною взаємодією ключових детермінант – безпекових, економічних, інституційних, інфраструктурних та технологічних. Встановлено, що визначальним чинником є безпекова складова, яка впливає на можливість відновлення авіаційної діяльності та реалізацію інших напрямів розвитку. Водночас економічні та інституційні фактори формують основу для відновлення інвестиційної активності та координації управлінських рішень, тоді як інноваційно-технологічні та кадрові детермінанти забезпечують довгострокову адаптацію та конкурентоспроможність галузі. Загалом результати підтверджують необхідність застосування системного підходу до стратегічного управління, що враховує взаємозв'язок усіх визначених чинників.

Порівняння з іншими дослідженнями свідчить, що отримані результати загалом узгоджуються з науковими підходами, які акцентують увагу на ролі безпекових, економічних та інституційних чинників у розвитку авіаційної галузі. Водночас, на відміну від існуючих робіт, у даному дослідженні запропоновано більш комплексне та системне бачення взаємодії детермінант із урахуванням умов післявоєнної трансформації економіки України, що дозволяє розширити наукові уявлення про формування стратегічних підходів до управління галуззю, поєднуючи традиційні та новітні фактори впливу в єдину узагальнену модель.

Наукова новизна (розгорнуто). Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних підходів до визначення та обґрунтування ключових чинників, що впливають на стратегічний розвиток авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки. У дослідженні здійснено систематизацію та узагальнення сукупності взаємопов'язаних детермінант, що формують комплексне середовище функціонування галузі, з урахуванням сучасних безпекових, економічних та інституційних викликів. Запропоновано цілісне бачення структури цих детермінант, що дозволяє розглядати їх не ізольовано, а як інтегровану систему, яка визначає напрями формування ефективних управлінських рішень.

Набуло подальшого розвитку наукове розуміння ролі безпекових, економічних, інституційних, інноваційно-технологічних та кадрових чинників у процесах відновлення, адаптації та модернізації суб'єктів авіаційної галузі. Удосконалено підходи до врахування впливу факторів зовнішнього середовища в умовах підвищеної невизначеності, що дає можливість підвищити обґрунтованість кризового управління

розвитком суб'єктів авіаційної галузі та забезпечити їх стійкість у довгостроковій перспективі.

Практичне значення (розгорнуто). Практичне значення результатів полягає у можливості використання отриманих узагальнень як аналітичної основи для подальших наукових досліджень у сфері розвитку авіаційної галузі України. Сформульовані положення можуть бути враховані при обґрунтуванні стратегічних напрямів відновлення галузі, підготовці аналітичних матеріалів, а також при розробленні управлінських рішень в кризових умовах, спрямованих на підвищення стійкості та адаптивності суб'єктів авіаційної діяльності. Крім того, результати дослідження створюють підґрунтя для подальшого аналізу впливу ключових чинників на розвиток галузі, уточнення пріоритетів її модернізації та адаптації до умов змінного зовнішнього середовища. Їх використання сприятиме більш обґрунтованому формуванню підходів до стратегічного управління, а також може бути корисним при розробці рекомендацій у сфері післявоєнного відновлення авіаційної галузі.

Висновки

Отже, розвиток суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки визначається комплексом взаємопов'язаних детермінант, серед яких ключове місце посідають безпекові, інституційні, інфраструктурні, економічні та технологічні чинники. Їхній синергетичний вплив формує нові умови функціонування галузі, що характеризуються високим рівнем невизначеності та потребою в адаптивному стратегічному управлінні. Водночас саме системне врахування цих факторів створює передумови для подальшого відновлення та модернізації.

На сьогодні домінуючою детермінантою розвитку авіаційної галузі є безпековий чинник, який безпосередньо впливає на можливість відновлення польотів та функціонування інфраструктури. Забезпечення протиповітряного захисту, мінімізація військових і кіберзагроз, а також формування ефективних механізмів страхування ризиків виступають базовими передумовами для відкриття повітряного простору, що обумовлює необхідність інтеграції безпекових аспектів у всі рівні стратегічного планування.

Важливу роль відіграють також інституційні та організаційні детермінанти, зокрема міжвідомча координація, взаємодія з міжнародними регуляторами та формування ефективного нормативно-правового середовища. Створення спеціалізованих координаційних механізмів і робочих груп сприяє узгодженню дій державних органів, бізнесу та міжнародних партнерів, що є критично важливим для поетапного відновлення галузі.

В свою чергу економічні та інвестиційні детермінанти визначають ресурсну спроможність суб'єктів авіаційної галузі до відновлення та розвитку. Значущими детермінантами стратегічного розвитку виступають інноваційно-технологічні та кадрові чинники, які забезпечують адаптацію галузі до сучасних викликів. Цифровізація, впровадження новітніх технологій управління, розвиток безпілотних систем, а також підвищення якості підготовки персоналу формують основу для підвищення ефективності та стійкості авіаційної діяльності. У цьому контексті важливим є збереження людського капіталу та розвиток професійних компетенцій відповідно до міжнародних стандартів.

В цілому, ефективне стратегічне управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України має ґрунтуватися на комплексному та поетапному підході, який враховуватиме взаємодію ключових детермінант та орієнтований на довгострокову перспективу. Реалізація такого підходу сприятиме відновленню авіаційного сполучення, інтеграції до європейського авіаційного простору та забезпеченню сталого розвитку галузі в умовах післявоєнної трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О.В., Сімкова Т.О. Механізми антикризового та стратегічного управління авіаційною галуззю в умовах деформації кризових впливів у післявоєнний період: інституційний аспект. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-99>
2. Бугайко Д.О., Харазішвілі Ю.М. Теоретичні засади стратегічного управління безпекою авіаційної галузі у контексті забезпечення сталого розвитку національної економіки. *Вісник економічної науки України*. 2020. №1. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).166-175](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).166-175)
3. Вовк О. М., Сафонік Н. П., Фрідріх Ю. В. Превентивне забезпечення безпеки і конкурентного статусу авіаційного підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. №3 (75). С. 123-134. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/75.123>
4. Воробйов Є.В. Тенденції розвитку транспортних підприємств України в умовах війни. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2025. №4(18). С. 678-691. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-04057>
5. Кириленко О.М., Новак В.О., Разумова К.М., Лук'яненко М.О. Деякі аспекти розвитку авіаційного транспорту України у післявоєнний період. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 9/1. С. 37-40. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.9\(1\).8](https://doi.org/10.37634/efp.2022.9(1).8)
6. Лелеченко А. П. Державна політика в авіаційній галузі України: виклики та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 22. С. 223-227. DOI: [10.32702/2306-6814.2024.22.223](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.223)
7. Мірошниченко І. Інвестиції у сталий розвиток вітчизняної авіації в умовах повоєнного відновлення України. *Облік і фінанси*. 2026. № 1(111). С. 123-132. DOI: [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-1\(111\)-123-132](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-1(111)-123-132)
8. Олешко Т.І., Лещинський О.Л., Шимко А.Г. Аналіз та тенденції розвитку авіаційної галузі України в післявоєнний період. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2025. № 1(98). С. 20-28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-1-3>
9. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Про утворення Робочої групи щодо підготовки до відновлення функціонування аеропортів України: наказ Мінрозвитку від 13.03.2026 № 511. URL: <https://mindev.gov.ua/npas/pro-utvorennia-robochoi-hrupy-shchodo-pidhotovky-do-vidnovlennia-funktsionuvannia-aeroportiv-ukrainy>
11. Транспорт України у 2023 році: статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2024. 314 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2024/zb/10/zb_Trans_23.pdf
12. Харазішвілі Ю.М., Бугайко Д.О., Ляшенко В.І. Сталий розвиток авіаційного транспорту України: стратегічні сценарії та інституційний супровід: монографія / за ред. Ю.М. Харазішвілі; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2022. 276 с.
13. Ярошевська О.В. Пріоритети інвестування авіаційної галузі на фінансовому ринку в системі його інституціоналізації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2025. №4(44). С. 294-303. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-294-303](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-294-303)
14. Ukraine - Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5) : February 2022 - December 2025 (English). Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>

References

1. Arefieva, O. V., & Simkova, T. O. (2025). Mekhanizmy antykryzovoho ta stratehichnoho upravlinnia aviatsiinoiu haluzziu v umovakh deformatsii kryzovykh vplyviv u pisliavoiennyi period: instytutsiinyi aspekt [Mechanisms of anti-crisis and strategic management of the aviation industry in the context of the deformation of crisis impacts in the post-war period: institutional aspect]. *Economy and Society*, (77). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-99>
2. Buhaiko, D. O., & Kharazishvili, Yu. M. (2020). Teoretychni zasady stratehichnoho upravlinnia bezpekoiu aviatsiinoiu haluzi u konteksti zabezpechennia staloho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Theoretical Foundations of the Aviation Industry Strategic Safety Management in the Context of Ensuring Sustainable Development of the National Economy]. *Herald of the Economic Sciences of Ukraine*, 1(38), 166–175. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).166-175](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).166-175)
3. Vovk, O. M., Safonik, N. P., & Fridrikh, Yu. V. (2021). Preventyvne zabezpechennia bezpeky i konkurentnoho statusu aviatsiinoho pidpryiemstva [Preventive security and forecasting of the competitive status of an aircraft enterprise]. *Economic Bulletin of Dnipro University of Technology*, (3), 123–134. <https://doi.org/10.33271/ebdut/75.123>
4. Vorobiov, Ye. V. (2025). Tendentsii rozvytku transportnykh pidpryiemstv Ukrainy v umovakh viiny [Trends in the development of transport enterprises of Ukraine in war conditions]. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, 4(18), 678–691. <http://doi.org/10.32750/2025-04057>
5. Kyrylenko, O. M., Novak, V. O., Razumova, K. M., & Lukianenko, M. O. (2022). Deiaki aspekty rozvytku aviatsiinoho transportu Ukrainy u pisliavoiennyi period [Some aspects of development of aviation transport of Ukraine in the post-war period]. *Economics. Finances. Law*, (9/1), 37–40. [https://doi.org/10.37634/efp.2022.9\(1\).8](https://doi.org/10.37634/efp.2022.9(1).8)
6. Lelechenko, A. P. (2024). Derzhavna polityka v aviatsiinii haluzzi Ukrainy: vyklyky ta perspektyvy rozvytku [State policy in the aviation industry of Ukraine: challenges and development prospects]. *Investment: Practice and Experience*, (22), 223–227. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.223>
7. Miroshnychenko, I. (2026). Investytsii u stalyyi rozvytok vitchyznianoï aviatsii v umovakh povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Investments for the Sustainable Development of Domestic Aviation in the Context of Ukraine's Post-War Reconstruction]. *Accounting & Finance*, 1(111), 123–132. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-1\(111\)-123-132](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-1(111)-123-132)
8. Oleshko, T. I., Leshchynskyi, O. L., & Shymko, A. H. (2025). Analiz ta tendentsii rozvytku aviatsiinoï haluzi Ukrainy v pisliavoiennyi period [Analysis and development trends of the aviation industry of Ukraine in the post-war period]. *Problems of systemic approach in the economy*, 1(98), 20–28. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-1-3>
9. State Statistics Service of Ukraine. Official website. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Pro utvorennia Robochoï hrupy shchodo pidhotovky do vidnovlennia funktsionuvannia aeroportiv Ukrainy [On the formation of a Working Group to prepare for the restoration of the functioning of Ukrainian airports] (Order No. 511). Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine. (2026, March 13). <https://mindev.gov.ua/npas/pro-utvorennia-robochoi-hrupy-shchodo-pidhotovky-do-vidnovlennia-funktsionuvannia-aeroportiv-ukrainy>
11. Transport Ukrainy u 2023 rotsi: statystychnyi zbirnyk [Transport of Ukraine in 2023: statistical yearbook]. https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2024/zb/10/zb_Trans_23.pdf
12. Kharazishvili, Yu. M., Buhaiko, D. O., & Liashenko, V. I. (2022). Stalyyi rozvytok aviatsiinoho transportu Ukrainy: stratehichni stsenarii ta instytutsiinyi suprovid [Sustainable development of aviation transport of Ukraine: strategic scenarios and institutional support] (Yu. M. Kharazishvili, Ed.). Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine. 276 p.

13. Yaroshevska, O. V. (2025). Priorityty investuvannia aviatsiinoi haluzi na finansovomu rynku v systemi yoho instytutsionalizatsii [Coordinates of aviation industry investment in the financial market in the system of its institutionalization]. *Problems and prospects of economics and management*, 4(44), 294–303. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-294-303](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-294-303)

14. World Bank Group. (2026). Ukraine - Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 - December 2025. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>